

K R O N I K A

DANUTE KASTANAUSKAITE

VILNIAUS UNIVERSITETO KOMUNIKACIJOS FAKULTETO
KATEDROS 1991—1992 METAIS

I. Mokymo informacija

1991 m. liepos 1 d. Vilniaus universitete suformuotas naujas Komunikacijos fakultetas (VU KF; dekanas — ped. m. kand. doc. R. Gudauskas, prodekanė — ped. m. kand. M. Prokopčik); turintis savarankišką Žurnalistikos instituto padalinį. Siame fakultete šalia veikusių trijų specialybės katedrų — Bibliotekininkystės, Informacijos sistemų ir Knygotyros, įsteigta ketvirtoji — Informacijos teorijos katedra (vedėjas — ped. m. kand. A. Augustinaitis). Bibliotekininkystės katedros vedėja paskirta vyr. asistentė A. Glosienė (vietoje ped. m. kand. doc. G. Raguotienės). Pedagoginiai docento vardai suteikti A. Augustinaičiui ir D. Kastanauskaitei (1991 m.).

1990/1991 mokslo metais VU bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybės studijas baigė 60 dieninio ir 61 neakivaizdinio skyriaus studentai, o 1991/1992 — 76 dieninio ir 53 neakivaizdinio skyriaus studentai. Kontingentas buvo toks: 1990/1991 m.m. priimta 81 dieninio ir 48 neakivaizdinio skyriaus studentai, o 1991/1992 — 42 dieninio ir 35 neakivaizdinio skyriaus studentai. Nuo 1991/1992 m.m. studentų specializacijos grupės suformuotos jau ne pagal literatūros profilį (grožinės literatūros ir literatūros mokslo, vaikų ir jaunimo literatūros, techninės literatūros), o funkcinio principu: informacijos sistemų, knygotyros, suaugusių skaitytojų lektologijos, vaikų ir jaunimo lektologijos, bibliografijos, bibliotekų vadybos.

VU Kauno filialo Humanitarinį fakultetą (Kauno HF) 1990/1991 m.m. baigė 10, o 1991/1992 — 6 bibliotekininkystės ir bibliografijos absolventai. 1990/1991 m.m. pirmą kartą į šio fakulteto informacinio aprūpinimo specialybę priimta 19 studentų (vakarinio mokymo forma). 1991/1992 m.m. kaip savarankiškas padalinys baigė savo veiklą Kauno filialo Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedra (įkurta 1972 m.), o dėstytojai perėjo į Informatikos katedrą (vedėjas — doc. E. Telešius). Nuo 1992 m. ši katedra atsakinga už informacinio aprūpinimo specialybės studentų mokymą ir likusiųjų bibliotekininkystės ir bibliografijos kursų išleidimą.

Dalinis mokymo reorganizavimas atliekamas orientuojantis į mokslo lygį Lietuvoje ir Vakarų Europos bei kitų išsivysčiusių užsienio šalių universitetinį patyrimą.

2. Disertacijos, mokslo ir mokymo leidiniai

1992 m. birželio 5 d. KF Informacijos sistemų katedros docentė O. Voverienė Maskvos valstybiniame kultūros institute apgynė mokslų daktarės disertaciją „Informatikos teorija kaip bibliotekininkystės-bibliografinių specialistų profesinio mokymo metodologinis pagrindas“ (ofic. oponentai: prof. dr. T. Karatygina, R. Giliarevskis ir K. Sinkevičius bei kolektyvinis oponentas — Sankt Peterburgo valstybinis kultūros institutas). Disertacija pateikta kaip mokslinis pranešimas, apibendrinęs autorės publikacijas (104 pavad.) ir tris spaudai įteiktus darbus: lietuvišką vadovėlį „Informatikos įvadas“ ir du bibliotekininkų, bibliografų, informatikų bei knygotyrininkų biobibliografinius žodynus (rusų k., bendraut. V. Tiutiunikas). Gynimo objektas — pastarųjų 5–7 metų mokomieji leidiniai: „Informatikos teorija ir metodologija“ (1985), „Informatikos metodologija“ (1990), „Mokslinės informacijos sistemos: TSRS valstybinė ir Lietuvos MTS sistemos“ (1989), „Mokslinės informacijos sistemos užsienyje“ (1991).

O. Voverienės disertacijoje išskirtos keturios probleminių klausimų grupės: 1. Informatikos vaidmuo tobulinant bibliotekininkystės teorinius pagrindus ir profesinį kadrų rengimą. 2. Informatikos optimalios koncepcijos pasirinkimo profesiniam bibliotekininkų ir bibliografų mokymui bendras teorinis suvokimas. 3. Bibliografinių nuorodų statistinės analizės metodo vaidmuo informatikos, bibliotekininkystės ir bibliografijos integruotuose procesuose. 4. Didaktikos principų taikymas rengiant mokymo literatūrą ir jų iliustravimas informatikos teorijos kurso leidiniuose. Akcentuotas bendras šių klausimų sprendimo tikslas — suintensyvinti fundamentaliuosius bibliotekininkystės ir bibliografijos tyrinėjimus ir gerokai pagerinti bendrą mokslinį bei profesinį studentų mokymo lygį.

Įdomūs ir aktualūs O. Voverienės teiginiai apie studentų asmenybės ugdymą šiuo ypatingu informacinės krizės ir technicizmo laikotarpiu; apie mokslo ir mokymo sąsają bei kiekvieno šių procesų specifiškumą; apie pageidautiną pedagogų (autorinių mokyklų) telkimą Lietuvoje, jų mokslinių darbų populiarinimą. Svarbu, kad disertacijoje atsižvelgiama į įvairių kategorijų žmonių informacinius poreikius: mokslinės-techninės informacijos sferoje dirbančių specialistų, sociologų, mokslininkų prognozuotojų.

Disertantės patirtis ir jos darbų išvados gali būti panaudotos bet kurioje pasaulio šalyje kuriant aukštojo bibliotekinio mokslo koncepciją.

1992 m. lapkričio 20 d. Maskvos valstybiniame kultūros institute VU Informacijos sistemų katedros docentas V. Urbonas apgynė pedagogikos mokslų daktaro disertaciją „Mikroformų kompleksinio panaudojimo bibliotekinėje technologijoje teorinis pagrindimas“ (oponentai: prof. dr. A. Sokolovas, K. Sinkevičius, K. Tarakanovas ir Sankt Peterburgo valstybinis kultūros institutas).

Daktaro disertaciją sudaro devyni skyriai. Pirmajame — trečiajame skyriuose aptariami mikrografijos terminai, pateikiama išsami teminės literatūros apžvalga lietuvių, rusų, anglų, iš dalies vokiečių ir kitomis kalbomis. Apibūdinti keturi mikrografijos laikotarpiai nuo 1839 m. iki

XX a. 9-ojo dešimtmecio. Ketvirtajame—aštuntajame skyriuose pateikta originali mikroformų klasifikacija, išskirtos analoginės ir diskretinės mikroformos. Čia V. Urbonas rėmėsi Vakarų Europos šalių, Jungtinių Amerikos Valstijų, Japonijos patirtimi ir darė prielaidą, kad bibliotekos saugo mikroformose apie 30% informacijos. Tai laikraščiai ir žurnalai, dalis mokslinės literatūros leidinių, disertacijos, deponuoti darbai, vyriausybės dokumentai. Autorius išanalizavo pedagoginius, medicininius, techninius, organizacinius bei teisinius veiksmus, kurie sąlygoja mikroformų naudojimą ir skatina modernizuoti bibliotekinę technologiją.

Paskutinis disertacijos skyrius „Mikroformų panaudojimo šiuolaikinėje bibliotekoje teorinis modelis“ yra reikalingiausias praktikams. Jame pateikta informacijos laikmenų pasirinkimo koncepcija, išdėstytos įvairių mikroformų integravimo galimybės bibliotekose, pagrįsti mikroformų rinkimos organizavimo būdai. V. Urbonas kartu aptarė, kaip renšti bibliotekininkus ir bibliografus dirbti su mikroformomis. Jis suformavo savarakišką mikrografijos mokslo šaką — bibliotekinės mikrologijos teoriją, kuri toliau bus plėtojama bendradarbiaujant su kitų mokslų specialistais. Tai pirmasis tokios krypties mokslinis darbas Lietuvoje.

1991—1992 m. išėjo iš spaudos D. Kauno mokomoji knygelė „Lietuviškosios knygos istorija“, žinynas „Mažosios Lietuvos knygynai (iki 1940 m.)“, leidinėlis „Lietuvių periodikos pirmtakas“, skirtas artėjančiam pirmosios lietuviškos knygos 450 metų jubiliejui. Kitos svarbios publikacijos yra D. Kastašauskaitės darbas „Vilniaus universiteto bibliotekos spausdinti ir rankraštiniai katalogai“, A. Miežinienės ir M. Prokopčik parengtos „Universalios dešimtainės klasifikacijos lentelės“ bei „UDK dalių permutacinė rodyklė“.

3. Katedrų renginiai ir dalyvavimas Lietuvos kultūriniame gyvenime

1992 m. VU Kolonų salėje, gausiai dalyvaujant katedrų nariams ir auklėtinėjams, rektorato atstovams, buvo iškilmingai paminėtas Bibliotekininkystės katedros profesoriaus Levo Vladimirovo (gim. 1912 m. vasario 27 d.) aštuoniasdešimtmetis. L. Vladimirovas pasakojo apie savo veiklą VU Mokslinėje ir SNO D. Hamerseldo (Vašingtonas) bibliotekoje, apibūdino ilgametę pedagoginio darbo patirtį ir vadovavimą Bibliotekininkystės (vėliau Mokslinės informacijos) katedrai, atskleidė artimiausius tiriamojo darbo planus, susijusius su visuotine knygos istorija.

Komunikacijos fakultete (Saulėtekio al. 9, 1 korp.) 1991 m. atidaryta žymaus bibliografo, lietuvių kultūros istorijos tyrinėtojo Vaclovo Biržiškos (1884—1956) auditorija. Jo gimimo dienos (gruodžio 2) proga 1991 ir 1992 m. surengti moksliniai seminarai (atsakinga Bibliotekininkystės katedra). Fakulteto dėstytojai ir Vilniaus bibliotekininkai, ypač rankraštynų darbuotojai, pakviesti atnaujinti ir išplėsti Lietuvoje ir už jos ribų saugomo V. Biržiškos archyviu palikimo tyrinėjimus. KF mokomoji biblioteka pradėjo rinkti V. Biržiškos leidinius ir literatūrą apie jį.

Knygotyros katedra (vedėjas — dr. D. Kaunas) surengė du mokslinius seminarus: 1991 m. spalio 25 d. ir 1992 m. lapkričio 20 d. Abu vyko VUB Smuglevičiaus salėje, o juose dalyvavo KF katedrų ir Vil-

nlaus m. bibliotekų atstovai, knygos mylėtojai iš Kauno ir Lietuvos periferijos, svečiai iš Latvijos. Pranešimuose buvo aptarti senųjų amžių liuanikos fondai, lietuviškos spaustuvės ir knygynai, knygų prekybos istorija Lietuvoje. Daugiausia nagrinėtas naujųjų amžių spaustuvinių, knygų leidėjų ir knygynų savininkų (M. Kuktos, A. Smilgos, Ptašekų, M. Slapeliėnės, J. Zavadzko, A. Zemlicko ir kt.) gyvenimas ir veikla. Pateikta naujų duomenų apie nežinomus lietuviškus tekstus, nenagrinėtus lituanistinius knygotyros šaltinius, saugomus Lenkijoje ir Vokietijoje. Aptarti lietuvių išėvių spaudos informacijos, lituanistinių archyvinių dokumentų gražinimo Lietuvai klausimai.

1991 m. lapkričio 22—23 d. VU Teatro salėje vyko Lietuvos mokslotyryninkų draugijos pirmoji konferencija (pirmininkas — KF Informacijos sistemų katedros vedėjas prof. dr. R. Broniukaitis, atsakingoji sekretorė — vyr. moksl. darbuotoja N. Sadiukienė). Konferencijoje buvo apibūdintas draugijos kūrimo tikslas, apibendrintos mokslotyros tyrinėjimų kryptys (R. Broniukaitis). Komentuota Lietuvos mokslo ir studijų politika. Nemažai pranešimų skirta tikslųjų, gamtos ir medicinos mokslų raidai Lietuvoje 1918—1940 m. Nagrinėti aktualūs mokslinio prognozavimo, mokslininko asmenybės ugdymo, tyrimų organizavimo, informacinių paslaugų teikimo klausimai. Pranešimus skaitė VU KF ir kitų fakultetų, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto, Klaipėdos universiteto, Lietuvos informatikos instituto, Mokslų akademijos institutų, įvairių gamybinių įstaigų ir organizacijų („Lietuvos aviacija“, „Spartis“, „Linų pluoštas“ ir kt.) darbuotojai. Diskusijose dalyvavo ir pranešimus skaitė mokslininkai iš Maskvos ir kitų Rusijos miestų, iš Baltarusijos.

Mokslotyryninkų renginys subūrė žmones, susijusius su fundamentinių tyrinėjimų plėtojimu Lietuvoje, mokslo žinių populiarinimu, mokslo naujovių diegimu į Lietuvos ūkį, valstybinės valdžios ir valdymo organų informaciniu aprūpinimu.

1991 m. gegužės 23—30 d. Vilniuje vyko pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos (septintasis) simpoziumas, kuriame pranešimus skaitė du VU Knygotyros ir Informacijos sistemų katedrų dėstytojai: D. Kaunas — „Knygotyrinė lituanika Vokietijos bibliotekose ir archyvuose“ (mokslinė kryptis: informatika ir ryšiai) ir I. Dagytė — „Mokslotyra ir jos potencialus vaidmuo studijų sistemoje“ (mokslinė kryptis: švietimas, pedagogika, psichologija). Pranešimai atitiko simpoziumo devizą — aukštojo mokslo humanitarinimas ir kūrybos laisvė.

1991—1992 m. labai sustiprėjo KF katedrų ir bibliotekų kūrybiniai ryšiai. Informacijos sistemų katedros moksliniai darbuotojai parengė Lietuvos bibliotekų organizacinės teisinės struktūros projektą (temos vadovas — prof. dr. R. Broniukaitis). Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos sudarytos kūrybinės grupės „Lietuvos bibliotekų darbuotojų kvalifikavimo ir perkvalifikavimo“ projektui rengti nariu tapo R. Gudauskas. Ta pati biblioteka sudarė bibliografinio aprašo standartų rengimo grupę, kurios nariais patvirtintos A. Glosienė ir D. Katanauškaitė. Į fundamentalaus leidinio „Lietuvos nacionalinė bibliografija“ atnaujintą redakcinę kolegiją įtraukti D. Kaunas ir O. Janonis (Kauno HF). 1992 m. įsteigtos skaitymo asociacijos nariais tapo A. Glosienė ir A. Navickienė.

1992 m. gruodžio 16 d. Technikos bibliotekoje vykusiame Lietuvos bibliotekinių draugijos (LBD) antrajame suvažiavime išrinktas naujas pirmininkas — VU Knygotyros katedros vedėjas dr. D. Kaunas (vietoje Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos darbuotojo V. Rimšos). Į LBD tarybos sudėtį įtrauktas taip pat KF dekanas R. Gudauskas ir docentė O. Voverienė.

Aktyvus pedagogų dalyvavimas kultūriniame Lietuvos gyvenime savaime pagreitins mokymui reikalingos informacijos paiešką, praplės mokslinius tyrinėjimus, susijusius su Lietuva ir lituanistiniais dokumentais, padės išsamiai supažindinti visuomenę su Tarptautinių bibliotekinių asociacijų federacijos ir Baltijos šalių bibliotekinių draugijų veiklos kryptimis.

4. Profesiniai ryšiai su užsienio šalimis

1991 m. lapkričio 20 d. VU Komunikacijos fakultete lankėsi Krokuvos Jogailos universiteto lenkų filologijos instituto Bibliotekinkystės ir mokslinės informacijos katedros dėstytoja dr. Kristina Bednarska-Ruszajowa — knygos istorijos (šviečiamojo laikotarpio) ir metodologijos specialistė. Viešnia supažindino katedrų dėstytojus su savo tyrinėjimais, iš jų ir dokumentų paieška Vilniaus bibliotekų archyvuose, apibūdino bibliotekinkystės studijas ir mokslinių laipsnių teikimą Krokuvos universitete. Gruodžio 13 d. svečiavosi to paties universiteto profesorė dr. Marija Kocojowa, kuri išdėstė naują informacijos specialistų mokymo planą ir savo kolegų mokslinio metodinio darbo kryptis, iškėlė Vilniuje saugomų polonistinių rankraščių žinyno sudarymo idėją. M. Kocojowa dalijosi užsienio bibliotekinės literatūros įsigijimo patirtimi, patarė, kaip užmegzti profesinius ryšius su Vakarų Europos universitetais bei tarptautinės informacijos centrais.

1992 m. gegužės 13 d. Komunikacijos fakultete lankėsi Krokuvos universiteto profesorius dr. Wiesław Bienkowski ir skaitė paskaitą „Krokuva Europos kultūros istorijoje XIX a.“ Svečias pateikė įdomių faktų iš lenkų bibliografijos istorijos, įvertino retas knygų kolekcijas, atsakė į dėstytojus dominančius klausimus apie šiuolaikinių knygų leidybą Lenkijoje, jų prekybinę paklausą. Buvo tartasi dėl Lietuvos ir Lenkijos bibliotekinkystės specialistų profesinių ryšių tolesnio plėtojimo.

1991—1992 m. mokslo tiriamojo darbo ir pažintiniais tikslais į Lenkiją buvo išvykę Knygotyros katedros dėstytojai D. Kaunas, S. Matulaitytė, V. Stonienė, J. Zinkevičienė.

1991 m. balandžio 30 — gegužės 3 d. Vokietijoje (Kelne) vyko Vidurio Rytų ir Pietryčių Europos bibliotekų ir dokumentacijos įstaigų kūrybinės grupės 20-oji konferencija, kurioje pirmą kartą Lietuvai atstovavo D. Kaunas. Jis skaitė pranešimą „Lietuvos bibliotekų veikla nepriklausomos valstybės atkūrimo laikotarpiu“. 1992 m. rugsėjo 7—12 d. Berlyne vykusiam Tarptautiniame vaikų knygos tarybos (IBBY) 23-ajame kongrese dalyvavo G. Raguotienė kaip viena iš IBBY Lietuvos skyriaus (įst. 1991 gruod. 20 d.) steigėjų.

1991 m. VU Komunikacijos fakultete lankėsi Sankt Peterburgo vals-

tybinio kultūros instituto profesorius dr. Arkadijus Sokolovas. Jis informavo apie bibliotekininkystės specialistų rengimą ir bibliotekinių mokyklų reformą Rusijoje. Lietuvių ir rusų profesinio bendravimo tradiciją pratęsė Informacijos sistemų katedros docentas V. Urbonas. Jis 1992 m. spalio-lapkričio mėnesiais skaitė paskaitų ciklą Maskvos valstybiniame kultūros institute tema „Naujausios informacinės technologijos ir jų panaudojimas bibliotekų darbe“. Paskaitų klausėsi kvalifikaciją tobulinantys dėstytojai ir dieninio skyriaus studentai — būsimieji menedžeriai ir techninės specializacijos bibliotekininkai.

1991 m. lapkričio 4—23 d. į Svediją susipažinti su viešųjų bibliotekų veikla buvo išvykusios vyr. dėstytojos M. Prokopčik (KF Informacijos sistemų katedra), E. Macevičiūtė (Knygotyros katedra) ir trys bibliotekininkystės specialybės studentės. Tų pačių metų gruodžio 18 d. VU Komunikacijos fakultete svečiavosi Švedijos žemės ūkio mokslų universiteto bibliotekos darbuotoja Monika Ivarson. Ši speciali biblioteka pirmoji Švedijoje (1973 m.) įrėngė mašininį katalogą ir tapo Boroso miesto bibliotekininkystės ir informacijos mokslų mokyklos (įst. 1972 m.) pagrindine mokymo baze. M. Ivarson pasidalijo studentų neakivaizdininkų perkvalifikavimo patirtimi, apibūdino automatizuotos informacijos paieškos pratybas.

1992 m. lapkričio 18—30 d. VU KF dekanas doc. R. Gudauskas Lundo universitete (Švedija) surinko naujausią medžiagą apie modernias informacines technologijas ir universitetų bibliotekų projektavimą. R. Gudauskas susitarė dėl keitimosi dalykine informacija tarp VU Komunikacijos fakulteto ir Lundo universiteto Informacijos ir kompiuterių mokslo departamento, dėl kompiuterių perdavimo fakultetui ir VU bibliotekai.

Padedant užsieniečiams, numatyta, kaip praktiškai tobulinti (VU KF suinteresuotiems dėstytojams) anglų kalbos ir integruotų informacijos sistemų kūrimo bei informacinių procesų ekonominio vertinimo žinias.

Vilniaus universiteto
Informacijos sistemų katedra

Įteikta spaudai
1993 m. balandžio mėn.